

TERUGBLIK

Hilversum-Oost en Anna's Hoeve Verslag ledenavond 23 september 1997

Industriëel afval, rioolwater, huisvuil en ernstige verontreiniging van de bodem waren telkens terugkerende woorden tijdens de lezing van Ir A.W. Simon over de toekomst van Hilversum-Oost. Door de industriële bedrijvigheid in Over't Spoor en de stads-gas-productie aldaar is het gebied ten oosten van de toenmalige gasfabriek ernstig verontreinigd, zoals nu blijkt. Ook de in 1939 in gebruik genomen installatie voor de zuivering van het oostelijk afvalwater is later voor het gebied tamelijk rampzalig gebleken. Bij het zuiveringsproces vormt zich slib dat weliswaar organische meststoffen bevat maar ook allerlei verbindingen die schadelijk zijn voor mens, dier en plant. Dat slib is tientallen jaren arge-loos naar vloeivelden bij het Wasmeer gepompt en vandaag de dag bevatten die meertjes daar nog altijd aanzienlijk meer zware metalen dan bijvoorbeeld de haven van Rotterdam. *Het zal duidelijk zijn, aldus de heer Simon, dat elk uitbreidingsplan voor dat deel van Hilversum moet beginnen met het opruimen van de rommel.*

Daar heeft de gemeente overigens al enige tijd geleden een begin mee gemaakt. Een groot deel van de vervuilde grond is afgegraven en tijdelijk opgeslagen op de wielerveden van "De Adelaar". Daar kan dus niet meer gefietst worden. Het is vooral de beschikbaarheid van geld wat het tempo van de sanering bepaalt. Het gaat om grote be-

dragen, alles bijeen iets van tien miljoen gulden en dat geld moet vooral via de provincie van de rijks-overheid komen. De heer Simon, projectleider Hilversum-Oost van de gemeentelijke Dienst Stadsontwikkeling, zou het niet verbazen als een groot deel van de vervuilde grond wordt verzameld, ingepakt en afgedekt en de wijk als een vriendelijk heuveltje gaat sieren. Zoetermeer heeft dat ook gedaan.

De milieuproblemen in Hilversum-Oost vragen van de gemeentelijke projectgroep zeer veel aandacht en kregen ook in de lezing een zwaar accent. Het denken over de daadwerkelijke uitbreiding van de wijk is nog in een pril stadium. Na enig aandringen uit de zaal kwam de heer Simon met een eerste schets waarin de nieuwe waterzuiveringsinstallatie verplaatst is naar het oosten en ten noorden daarvan het vriendelijke heuveltje is gesitueerd. Vanaf de Kamerlingh Onnesweg is een nieuwe weg geprojecteerd die met een bocht naar het zuiden loopt tot aan de Liebergerweg en die de nieuwe wijk omsluit. Tussen de verlengde Liebergerweg en de spoorlijn komt ruimte voor bedrijfsterreinen. Spreker benadrukte dat er nog een lange weg te gaan is voordat er een plan ligt waarin alle betrokkenen zich kunnen vinden. Belanghebbenden zijn vooral het Ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieu, de Provincie Noord Holland, het Zuiveringschap Amstel, Gooi en Vechtstreek en het Goois Natuurreservaat. Vanuit de zaal werd er op aangedron-



Panorama op de wijk Over 't Spoor in 1903.

Rechts van het midden en over de spoorlijn is de Liebergerweg zichtbaar. Links daarvan loopt de Lijsterweg. Daarachter akkers en bossages. In de verte staat het machinegebouw van het vuilwaterbassin. Bij de spoorwegovergang met de Liebergerweg begint de Zuiderweg die links uitmond in de gemeentelijke boomkwekerij. Achter de grote loods rechts strekt zich de Oostereng uit en daarachter bevinden zich woeste gronden en heidevelden.

gen om bij al die inspraak ook de omwonenden niet te vergeten.

De lezing van de heer Simon was uiteraard sterk op de toekomst gericht. Het verleden van Oostelijk Hilversum was voor de pauze aan bod gekomen. Ons bestuurslid Kees van Aggelen nam ons mee naar de wijk Over 't Spoor zoals die er een eeuw geleden bijlag. Een erg vriendelijke wijk, waarin fraaie villa's en boomkwekerijen zorgden voor een afwisselend landschap, zoals bleek uit de vele dia's en plattegronden. Pas na de periode van 1880 tot 1900 begon de industriële bedrijvigheid het beeld van Oostelijk Hilversum te overheersen.

Ongeveer tachtig belangstellenden waren voor deze twee inleidingen naar "De Akker" gekomen. Uit hun deskundige reacties bleek duidelijk dat velen van hen uit de wijk kwamen die deze avond in het middelpunt stond. Beide sprekers werden met een dankbaar applaus beloond.

AS

Gevelstenen

Verslag ledenavond 28 oktober 1997

Oorspronkelijk was de secretaris van de Vereniging Vrienden van Amsterdamse Gevelstenen voor deze avond als spreker gepland. Aangezien hij echter verhinderd was deed de voorzitter van die vereniging, Jos Otten, ons op onderhoudende wijze verslag van alle mogelijke aspecten die met het opsporen, restaureren en beheren van gevelstenen te maken hebben. Een geestdriftig man, deze voorzitter, die zelf regelmatig ladder en verfkwest ter hand neemt om weer een ernstig beschadigde steen in oude luister te herstellen. Aan de hand van vele dia's liet hij zien welke prachtige stenen er nog, mede dankzij zijn vereniging, aan Amsterdamse gevels te bewonderen zijn. Vooral de opnamen van vóór en na restauratie waren indrukwekkend.

Gevelstenen zeiden iets over de bewoner of eigenaar van het pand waarop ze bevestigd waren: beroep, naam of maatschappelijke positie werden erdoor uitgebeeld. Ook werden in de gevelstenen wel fabels, legenden, hemellichamen of beeldgrapjes gebruikt. Voornamelijk gaven ze echter informatie over de bewoner en zijn nering. In feite vervulden gevelstenen in vroeger tijden de functie die de huidige huisnummers hebben. Huizen en adressen konden ermee worden aangeduid. In

een tijd van analfabetisme had de gevelsteen daarbij het voordeel dat iedereen de aanduiding kon begrijpen. Daarnaast werd de afbeelding vaak nog van een onderschrift of kort rijm voorzien.

Veel bekende Amsterdamse gebouwen worden nog steeds genoemd naar de afbeelding van hun gevelsteen. Zo kennen we bijvoorbeeld nog De Papegaai, de voormalige schuilkerk, naar de afbeelding op de gevel. Maar dat de namen van het warenhuis De Bijenkorf en van uitgeverij Elsevier (oorspronkelijk Hellevier, te Leiden) hun oorsprong hebben in de gevelstenen op hun eerdere behuizingen, zal minder bekend zijn.

Momenteel zijn er 640 gevelstenen bekend bij de vereniging, deze dateren uit de periode 1595-1795. In laatstgenoemd jaar werd een huisnummersysteem ingevoerd. Nog niet alle stenen zijn gerestaureerd, het is een kostbare onderneming die alleen met sponsoring gerealiseerd kan worden. Wat men zich vaak niet realiseert bij het zien van oude gevelstenen is dat deze oorspronkelijk geheel in kleur waren geschilderd. In de vorige eeuw werden de stenen onder invloed van de mode vaak van hun kleuren ontdaan of wit geschilderd. Het kost de vereniging vaak de nodige moeite om eigenaren van het gebruik van kleuren te overtuigen. Een ander groot probleem bij de restauratie is dat de meestgebruikte steen, het Bentheimer zandsteen, door het ontbreken van de oude verflaag 'versuikert' en afbrokkelt. Herstel van de oude kleuren kan dan conservierend werken.

De laatste dertig jaar zien we weer een opkomst van de gevelsteen, steeds meer worden beeldhouwers uitgenodigd om een nieuw of gerestaureerd pand van een gevelsteen met origineel ontwerp te voorzien. De heer Otten was zo enthousiast en het gehoor zo geboeid dat de pauze bijna in het geding kwam. Nadat men toch maar even gepauzeerd had, liet Kees van Aggelen ons nog enkele voorbeelden van Hilversumse gevelstenen zien: de Zon en de Maan in de boerderij van Houtman, de Lonsvaerder aan de Beresteinseweg, en andere gevelversieringen (ook al voldeden ze strikt genomen niet alle aan de criteria van de Amsterdamse vereniging). Hoewel we hier ter plaatse niet zoveel gevelstenen rijk zijn, is het misschien toch aardig als ook de in Hilversum nog aanwezige stenen eens alle opgespoord en gefotografeerd worden.

CMA